

Міністерство освіти і науки України

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди**

**Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова**

**Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя
П.М. Машэрава»
Гістарычны факультэт**

ІППО КМПУ ім. Б.Д.Грінченка

**Актуальні проблеми методики навчання історії,
правознавства та суспільствознавчих дисциплін**

Випуск 6

Харків – 2014

13. Тюменова С. І. Розвиток творчого потенціалу старшокласників за допомогою проектної діяльності / С. І. Тюменова // Хімія в шк. - 2008. - № 10. - С. 59-63.
14. Фенченко Г. Проектна діяльність учнів школи "Інтелект" / Ганна
15. Фенченко // Рідна шк. - 2006. - № 12. - С. 75-76
16. Чечель И. Метод проектов: субъективная и объективная оценка результатов / И Чечель // Директор школы. – 1998. – №4. – С.3-10.

Овчаренко В.П., доцент кафедри історії України Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, кандидат історичних наук

Виховні можливості вивчення спецкурсу «Державно-церковні відносини в сучасній Україні»

В статті автор намагається систематизувати та висвітлити виховний процес при викладанні спецкурсу «Державно-церковні відносини в сучасній Україні» для студентів історичного факультету. Це обумовлене необхідністю дотримання правової культури і формування партнерських відносин між державою і церквою. В результаті це буде сприяти запобіганню дестабілізації релігійної ситуації та загостренню міжконфесійних відносин.

Ключові слова: державно-церковні відносини, сучасне релігійне життя, виховна мета, правова грамотність.

В статье автор пытается систематизировать и осветить воспитательный процесс во время преподавания спецкурса «Государственно-церковные отношения в современной Украине» для студентов исторического факультета. Это обусловлено необходимостью соблюдения правовой культуры и формирования партнерских отношений между государством и церковью. В результате это будет способствовать недопущению дестабилизации религиозной ситуации и обострения межконфессиональных отношений.

Ключевые слова: государственно-церковные отношения, современная религиозная жизнь, воспитательная цель, правовая грамотность.

In this article the author tries to systematize and elucidate educational process during the teaching course "The church-state relations in contemporary Ukraine" for students of the Faculty of History. This is caused by the need to maintain the legal culture and the formation of partnerships between state and church. As a result, this will help to prevent the destabilization of the religious situation and the aggravation religious interfaith relations.

Key words: state-church relations, contemporary religious life, educative purpose, legal literacy.

Починаючи з 2011/2012 навчального року в навчальний процес підготовки кваліфікованих спеціалістів істориків-суспільствознавців в ХНПУ імені Г.С. Сковороди впроваджено вивчення спецкурсу «Державно-церковні відносини в сучасній Україні». Вивчення спецкурсу має неабияке значення як для виховання безпосередньо студентів-слухачів, так і для перенесення його основних положень та змісту в їх подальшу професійну педагогічну діяльність.

Як справедливо підкреслюють відомі в Україні історик Б.І. Андрусишин та релігієзнавець В.Д. Бондаренко, «Державно-церковні відносини – це стосунки, що складаються між двома провідними суспільними інститутами – державою та Церквою, від характеру яких залежить не лише перебіг духовно-релігійного життя того чи іншого народу,

але й більшість суспільних процесів і навіть цілісність нації та її здобутки як у внутрішньо-політичному аспекті, так і на міжнародній арені» [1. С. 3].

Змістовна проблематика спецкурсу на сьогодні впроваджена в навчальний процес підготовки фахівців-гуманітарів багатьох вищих навчальних закладів України. Зокрема, з початку 2000-х років для студентів історичного факультету КНУ імені Т.Г. Шевченка читається спецкурс «Релігійно-церковне життя України в умовах державної незалежності», для якого кандидатом історичних наук Смержевською О.О. були підготовлені й видані методичні рекомендації та програма [2]. Безумовно позитивним явищем є підготовка та видання в 2011 році навчального посібника «Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку» [1]. В цьому навчальному посібнику є окремий розділ «Держава і церква в сучасній Україні» [1. С. 302-372], що дає ґрунтовно-інформаційно-методичну основу для нашого спецкурсу. Цінним є те, що одним із авторів навчального посібника виступає В.Д. Бондаренко, котрий тривалий час очолював Державний комітет України у справах релігій і є загально визнаним фахівцем в цій галузі.

У даній статті автор, спираючись на розроблену програму навчальної дисципліни «Державно-церковні відносини в сучасній Україні», намагається систематизувати напрямки виховного потенціалу спецкурсу та показати процес його практичного впровадження в навчально-виховний процес історичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Спецкурс включає в себе два змістовних модулі: «Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади розвитку суспільно-релігійних відносин в незалежній Україні» та «Розвиток релігійних конфесій у взаєминах з незалежною українською державою». Як тема індивідуального науково-дослідного завдання студентам пропонується виконання розвідки «Сучасне релігійне життя моєї малої Батьківщини». В рамках вивчення спецкурсу студентам надається можливість практичного ознайомлення з діяльністю релігійних громад міста, інформаційні зустрічі з їх керівниками, священослужителями для обговорення актуальних проблем сучасних державно-церковних стосунків в Україні.

Виховний потенціал спецкурсу направлений на виклик почуття інтересу до проблеми та розуміння необхідності її вивчення. Тому поряд з викладом змісту предмету та завдань спецкурсу, його методології в першому лекційному занятті передбачено критичне осмислення радянської спадщини державно-церковних стосунків, сутність подолання їх негативних наслідків у незалежній Україні. Студенти отримують можливість ознайомитися не лише з інформаційним викладом матеріалу, але й безпосередньо попрацювати зі зразками релігійних видань радянського періоду, як офіційних, так і підпільних релігійних організацій із власної колекції викладача. Це достатньо переконує студентів в необхідності подолання негативних наслідків радянської релігійної політики в Україні.

Іншим важливим напрямком реалізації виховної мети спецкурсу стає формування правової грамотності студентів. Правове регулювання діяльності релігійних організацій розглядається в контексті розвитку українського законодавства відповідно до норм міжнародного права. Поряд з цим вивчаються особливості становлення системи органів державної влади у справах релігій в незалежній Україні.

При опрацюванні тем другого модулю спецкурсу «Розвиток релігійних конфесій у взаєминах з незалежною українською державою» виховна мета направлена на формування пізнавального інтересу та прагнення отримувати нові знання самостійно. Це пояснюється тим, що релігійне життя у державі розглядається як безперервний процес. Хоча увага приділяється аналізу діяльності основних релігійних конфесій держави, проте певний наголос робиться на висвітлення перебігу міжправославного конфлікту в Україні та реалізації ідеї конституювання помісної Православної церкви в державі. Водночас підкреслюється необхідність вираженого рівного ставлення держави до всіх релігійних організацій, що діють в межах правового поля України.

Безумовно, при реалізації виховної мети спецкурсу великого значення набуває безпосереднє спілкування студентів з керівництвом релігійних організацій, священослужителями, релігійним активом, віруючими щодо актуальних проблем як релігійного життя, так і обговорення проблем взаємин конкретних конфесій з державою. Так, у 2013/2014 навчальному році такі зустрічі відбулися в католицькому костьолі, хоральній

синагозі, молитовному будинку харківської громади Церкви християн віри євангельської (п'ятидесятників). За бажанням студенти брали участь у заходах, що проводили викладачі та учні Харківської духовної семінарії щодо проблем духовно-морального та патріотичного виховання. Характерно, що контингент студентів не обмежувався лише академічною групою слухачів спецкурсу, водночас в цих заходах брали участь й інші студенти історичного факультету, що проявляли цікавість до вивчення феномену державно-церковних відносин в сучасній Україні.

Отже, виховні можливості вивчення спецкурсу «Державно-церковні відносини в сучасній Україні» є достатньо вагомими. Вони спрямовані не лише на підготовку фахівця історика-релігієзнавця та закладання у нього почуття необхідності дотримання правової культури, формування партнерських відносин між державою і церквою, а також на участь у запобіганні поширення чинників, здатних дестабілізувати релігійну ситуацію і загострити міжконфесійні відносини.

Список використаної літератури:

1. Андрусишин Б.І., Бондаренко В.Д. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Б.І. Андрусишин, В.Д. Бондаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 387 с.

2. Релігійно-церковне життя України в умовах державної незалежності: матеріали до вивчення спецкурсу, методичні рекомендації, програма для студентів історичного факультету. Упорядник: канд. іст. наук О. О. Смержевська. – К.: Знання України, 2004. – 36 с.

УДК [94 (477.54): 371.2] «18/19»

Поволоцька Т.М., доцент кафедри історії України Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат історичних наук, доцент

Виховання молоді у процесі вивчення історії України на прикладах культурно-освітньої діяльності громадськості Харківщини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

Стаття присвячена історії громадсько-педагогічного руху на Харківщині у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст., зокрема, діяльності громадських товариств у справі народної освіти, який відображав провідну тенденцію процесу становлення початкової школи на території краю – поєднання зусиль держави з громадською та приватною ініціативою.

Ключові слова: товариство поширення у народі грамотності, історико-філологічне товариство, громадсько-педагогічний рух.

Статья посвящена истории общественно-педагогического движения на Харьковщине во второй половине ХІХ – в начале ХХ вв., в частности, деятельности общественных организаций (обществ) в деле народного образования, которое отображает ведущую тенденцию процесса становления начальной школы на территории края – объединение усилий государства с общественной и частной инициативой.

Ключевые слова: общество распространения в народе грамотности, историко-филологическое общество, общественно-педагогическое движение.

This article considers the history of social-pedagogical movement in Kharkiv region at the end of ХІХ – beginning of ХХ centuries, especially the activity of social associations in the field of people's education. The movement reflects the main characteristics of the development of primary school the region, namely the combination of state's efforts and social and private initiative.

Key words: society for the spread of literacy among people, historical-philological society, social-pedagogical movement.